

Ks. Jerzy Chmiel

„ETYKA W NOWYM TESTAMENCIE” SYMPOZJUM BIBLIJNE W LUCERNIE 1983

Lucerna, jedna z piękniejszych miejscowości szwajcarskich, położonych nad jeziorem Czterech Kantonów (Vierwaldstättersee), nad którym wznosi się szczyt Pilatus (2132 m n.p.m.), stała się w dniach od 21 do 26 marca 1983 r. miejscem sympozjum biblistów języka niemieckiego (Tagung der deutschsprachigen katholischen Neutestamentler). Obrany temat: „Etyka w Nowym Testamencie” narzucił interdyscyplinarny charakter spotkania — byli obecni również moralisci.

Referat wstępny wygłosił moralista z fakultetu lucerneńskiego F. Furger. Mówił on na temat metod argumentacji etycznej i wypowiedzi nowotestamentalnych. Wychodząc z klasycznego w etyce biblijnej rozróżnienia między indykatywem a imperatywem, prelegent omówił parenezę nowotestamentalną. Historiozbawczy wymiar ma *metanoia* — radykalne odwrócenie się od grzechu. Wreszcie aspekt eschatologiczny — miłosierdzie i miłość. R. Schnackenburg (Würzburg) w swoim koreferacie zwrócił uwagę na rozróżnienie pomiędzy parenezą, a paraklezą. Pareneza — to nauczanie Jezusa, parakleza — to przepowiadanie apostołskie. Omówił też stan dotychczasowych dyskusji między egzegetami a moralistami (J. Fuchs, F. Böckle, J. Blank, H. Schürmann).

P. Hoffmann (Bamberg) mówił o problemie zobowiązania w Kazaniu na górze w ujęciu historii tradycji. Wykład był oparty na rozróżnieniu warstw poszczególnych tradycji: Jezus występuje jako mesjański nauczyciel w podwójnym przykazaniu miłości. Mt wyraża interpretację społeczności (gminy) — radykalizacja aż do krańcowych konsekwencji, natomiast Łk wykazuje cechy pewnej indywidualizacji w interpretacji. W swoim koreferacie G. Dautzenberg (Giessen) poruszył problem miłości nieprzyjaciół w ramach nauczania Jezusa. Według niego zasada ta należy do przepowiadania postpaschalnego. Dyskusja po tych dwu referatach — jak można było przewidywać — była ożywiona. Najpierw pytanie: kogo uważano za nieprzyjaciela? Izraela — w wypadku postpaschalnego nauczania. Ale — jak zwrócił uwagę H. Schürmann — przepowiadanie Królestwa Bożego nie jest tylko postpaschalne. W nauczaniu Jezusa są do wyróżnienia trzy nurty: prawa, mądrościowy, prorocki. Etyka nowotestamentalna opierać się musi na trzech elementach: *doctrina ecclesiastica*, nauczanie teologiczne, kerygmat biblijny. W etyce nie możemy mówić tylko o *ratio philosophica*, ale trzeba przede wszystkim wypracować *ratio theologica*.

G. Lohfink (Tybinga) zajął się Kazaniem na górze jako etosem Ludu Bożego. Wyróżnił dwa naczelne zagadnienia związane z egzegezą perykopy Mt 5, 3—7, 27: adresaci Kazania i sprawa zobowiązania. Analiza Kazania dowodzi, że Mt wykorzystał w kompozycji perykopy różne teksty markowe. Adresatem Kazania jest Izrael, któremu Ewangelia już jest głoszona (zob. Mt 4, 17. 23) i który jest świadkiem znaków-cudów mesjańskich. Kazanie na górze jest ostatecznym wykładem Tory Synajskiej, ale równocześnie jest *didache* tworzącym nowy Lud Boży najpierw w postaci uczniów. Dlatego w pierwszym rzędzie Kazanie zwrócone jest do Ludu Bożego, a w dalszej konsekwencji jest skierowane także do wszystkich narodów, które przyjmą naukę Jezusa jako praktykę życiową. Dzieje się to za pośrednictwem uczniów, którzy mają być „solą ziemi”, „światłem świata” i „miastem na górze”.

Zagadnieniem indykatywu i imperatywu u Pawła zajął się J. Eckert (Trewir). Przedstawił najpierw stan badań nad tym zagadnieniem od Bultmanna 1924: elenchus autorów był długi. Jest pewna antynomia między

socjologicznym indykatywem a etycznym imperatywem. Można to zagadnienie ustawić na dwóch płaszczyznach: dialog z żydami i dialog ze światem pogańskim. Koreferat wygłosił D. Zeller (Moguncja). Ustosunkował się sceptycznie do tezy swojego poprzednika, że chrzest u Pawła jest podstawą imperatywu, przytaczając jako argument indykatyw z 1 Kor 6, 11. Dyskusja po obydwu referatach nie doprowadziła do uzgodnienia stanowisk. Interesujący był głos (F. Lentzen-Deis), że pojęcia etyczne łączą się z metaforyką.

Wykład na temat teologii moralnej w kontekście NT dał znany moralista F. Böckle (Bonn). Teologia moralna jest częścią teologii i jest etyką teologiczną i jako taka wymaga systematycznej refleksji. Każda etyka musi odpowiedzieć na dwa pytania: *dla czego* i *co trzeba*. Jako etyka teologiczna odpowiada na pytania w świetle Objawienia i perspektywy eschatologicznej. Jako teologia mieści się w kontekście Kościoła i dla świadomości wiernych odgrywa fundamentalną rolę. Ale jako teologia etyczna ma cząstkę w różnych perturbacjach nauki współczesnej. Czego oczekuje moralista od egzegezy? Ażeby z pomocą metody egzegetycznej odpowiedzieć na stawiane pytania. Pytaniem głównym — również tego sympozjum — jest, czy chrześcijaństwo ma specyficzną etykę. Nauka chrześcijańska nie jest niczym innym jak odpowiedzią na najgłębsze ludzkie dążenia. Problemem etyki chrześcijańskiej jest nie ekskluzywność, lecz komunikatywność. W dyskusji zostało jeszcze dobitniej podkreślone *specificum* etyki chrześcijańskiej: Wcielenie — *humanum*. Pareneza początków Kościoła stworzyła etykę społeczności (H. Schürmann).

Oprócz referatów i dyskusji z nimi związanych miały miejsce podczas sympozjum trzy seminaria: 1. Etyczne normy postępowania w NT (prowadzili: F. Böckle i H. Merklein, obydwaj z Bonn); 2. Interpretacja antytezy w Kazaniu na górze (W. Egger z Brixen); 3. Formy i treść wypowiedzi etycznych u Pawła (J. Blank z Saarbrücken).

Tytułem podsumowania sympozjum nowotestamentalnego w Lucernie niech będzie końcowa wymiana zdań między egzegetą Schürmannem a moralistą Böcklem. Schürmann zapytał, gdzie Böckle umieszcza Pismo święte, kiedy wygłasza zasadę doświadczenia, czasem pneumatycznego. Odpowiedź brzmiała: w krzyżu i zmartwychwstaniu Jezusa.